

פרשת ויחי

נערך ע"י הרב ישראל מנחם קליין שליט"א

א. בקשת יעקב ליקבר בארץ ישראל

שאלה: רש"י פ"י שיעקב ביקש מיוסף ליקבר בא"י מגי סיבות: א. סופה להיות עפרה כינים. ב. שלא יהיה לו גלגול מחילולו בתחיית המתים. ג. שלא יעשוהו מצרים עבודה זרה. וצ"ב דהרי הרמב"ם בהל' מלכים (פ"ה הי"א) כתב, דיש ענין גדול להיקבר בא"י שזה מזבח כפרה על עוונות וגדולי החכמים היו מוליכין את מתייהן לשם, צא ולמד מיעקב אבינו ויוסף הצדיק. עכ"ד. ומבואר שגם לזה רצה יעקב כשביקש ליקבר בא"י ולמה לא הביא רש"י פ"י זה שרצה ליקבר בא"י משום מעלת א"י?
תשובה: רש"י כותב ג' סיבות שלכך יעקב לא רצה להיקבר במצרים ולא כותב את הסיבה שלכן רצה ליקבר דוקא בארץ ישראל.

ב. נוסח ברכת הבנים

שאלה: מנהג ישראל בכל הדורות לברך בניהם "ישימך אלוקים כאפרים ומנשה" וצריך להבין, הרי קיי"ל במגילה (כ"ב). שכל פסוק שלא פיסקו משה, אנחנו לא מפסקים וכלומר, שאסור לומר רק חצי פסוק וא"כ היו צריכים לברך כמו כל הפסוק ולומר: "ויברכם ביום ההוא לאמר בך יברך ישראל לאמר ישימך וגו'".
תשובה: א. רק בקריאת התורה אין לקרוא חצי פסוק או לפסק אחרת, אך בתפילה או בברכה שאני.

ג. כיבוד יוסף את אחיו

שאלה: כתוב בפסוק (נ', ט"ו): "ויראו אחי יוסף כי מת אביהם" ופרש"י, שכל זמן שהיה יעקב חי, היה יוסף מקרבן בשביל כבוד אביו והיו סועדים על שולחנו, ולאחר שמת, שוב לא קירבן. וצ"ב, למה לא קירבן מדין כיבוד שצריך אדם לכבד לאחיו הגדול (כנלמד מ"ואת") ולש"י הרמב"ם הוא חיוב גם לאחר מות האבא, ולמה לא קירב מדין זה את אחיו הגדולים?
תשובה: א. אין חיוב מדין כיבוד אח גדול לקרבו ביותר, ועשה כן לפני משורת הדין רק כשהיה אביו חי משום כבוד אביו, וכעת הפסיק כשהיה בצער על פטירתו. ב. כעת לא קירבן כעונש על מכירתו שיהיה זה כפרה. ג. יוסף קיבל מאביו את הבכורה והוא נהיה גדול.

ד. חשש יעקב להיקבר במצרים

שאלה: רש"י פירש, שיעקב ביקש לא להיקבר במצרים שסופה להיות עפרה כינים ומרחשין תחת גופי. וקשה – שבב"ב (י"ז). איתא, שלא שלטה רימה ותולעה בשבעה אנשים ואלו הן אברהם יצחק ויעקב וכי' ומה טעם חשש יעקב שמא תשלוט בו הכנים והמרחשין?
תשובה: א. לא שלט בהם רימה ותולעה בא"י, אבל אם היה נקבר במצרים היה שולט. ב. יעקב היה עניו ולא ידע מזה. ג. נכון שלא שלטה בו רימה ותולעה, אבל גם לא רצה שיהיו מרחשין תחת גופו. ד. רק רימה ותולעה מהגוף לא שלטה בהם, וכאן העפר של ארץ מצרים נהפך לכינים ללא קשר לגוף ולא רצה שזה ישלוט בו, ודפח"ח.

ה. ארונות מתים

שאלה: בתלמוד ירושלמי (כלאים מ"ג.) מובא, שעל ארונות של מתים שהיו באים מחו"ל לא"י נאמר הפסוק: "ותטמאו את ארצ"י. וקשה – הלא מקרא מלא סותר את דברי הירושלמי, שכן יעקב אבינו ביקש: "ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם?"
תשובה: א. אם כבר קוברים מת בחו"ל ואח"כ מביאים אותו לא"י זה מטמא את א"י, אבל כאן מיד כשיעקב מת העבירוהו לקבורה בא"י ולא על כזה מקרה נאמר "ותטמאו את ארצ"י ובפרט בצדיק כיעקב אבינו. [התלמיד החשוב נתן וולף נ"ו]. ב. עפ"י מה שאמרו חז"ל שיעקב אבינו לא מת וגם צדיקים במיתתם קרויים חיים. [התלמידים החשובים ישראל מאיר פורת ויהודה פרידמן נ"ו]. ג. אם הנפטר ביקש את זה לפני מותו, מותר. [התלמיד החשוב אברהם ישעיהו שטרייכר נ"ו].

ו. שבועת שוא

שאלה: במס' שבועות (כ"ה.) שנינו, כי אדם שנשבע על דבר שאין בידו לעשותו כגון, שנשבע שחבירו יזרוק צרור לים, הרי זה שבועת שוא. וכן נפסק בשו"ע (יור"ד, רל"ו, ב) כי אדם שנשבע לישא אשה מסויימת, הרי זה שבועת שוא, לפי שהדבר תלוי ברצונה. וקשה – כיצד השביע יעקב את יוסף לקוברו בארץ ישראל והרי אין הדבר נתון בידו של יוסף, שכן צריך הוא לבקש רשות מפרעה?

תשובה: א. אכן זה היה נתון בידו של יוסף שידע שאם יגיד לפרעה להתיר את שבועתו שנשבע לאביו, אז גם יתיר שבועתו שיוסף נשבע שלא יגלה שפרעה לא יודע לשון הקודש. [התלמידים החשובים ישראל מאיר פורת, דוד גליקמן ושלמה מאיר נ"ו]. ב. יעקב השביע את יוסף שיעשה מצידו את כל ההשתדלות שיקבר בא"י וזה בידו לעשות השתדלות. [התלמידים החשובים מרדכי שרון ונתן וולף נ"ו].

ז. מחלות

שאלה: במס' ב"מ (פ"ז.) מובא: עד יעקב לא היה חולשא, וביקש יעקב רחמים שיהיה חולשא שנאמר: "ויאמר ליוסף הנה אביך חולה". כלומר, שעד יעקב אבינו לא היו מחלות בעולם. וקשה – הלא כתב רש"י (בראשית כא, יד) שלישמעאל אחזתו חמה ולא יכול לילך ברגליו, ואף שנינו בב"ב (ט"ז): דאבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו, וכל חולה הרואה אותה מיד מתרפא. הרי מפורש שהיו חולים בעולם זמן רב לפני שחלה יעקב?
תשובה: לא היה מצב שאדם ימות מתוך מחלה ויוכל לדעת שהולך למות ולצוות לבניו וזה היה רק מיעקב אבינו, אבל סתם מחלות היו בעולם. [התלמידים החשובים יהושע זילבר, ישראל מאיר פורת ונתן וולף נ"ו].

ח. שטר אירוסין ושטר כתובה

שאלה: רש"י (מח, ח, ט) כתב, דיוסף הראה ליעקב אבינו שטר אירוסין ושטר כתובה. וביאר השפתי חכמים בשם המהרש"ל, שיוסף חשב שיעקב אינו רוצה לברכם מחשש שמא הם ממזרים, ועל כן הוא הראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה, על מנת להוכיח לו שהם אינם ממזרים. וקשה – איזו ראייה יש משטר אירוסין ושטר כתובה שבניו אינם ממזרים, והלא יתכן שיוסף נשא לו אשה פסולה, ובניו ממזרים למרות שטרות האירוסין והכתובה?
תשובה: הוכיח לו שאם דאג לעשות שטר אירוסין וכתובה כדת וכהלכה, אות הוא שהקפיד גם על יחוס אשתו ולא נשא אשה פסולה. [התלמיד החשוב יהושע זילבר נ"ו].

ט. התרת נדרים

שאלה – במס' סוטה (ל"ו:) מסופר, שכאשר יוסף אמר לפרעה שאביו השביעו שיקברנו בא"י, אמר לו פרעה: לך לחכם שיתיר לך את השבועה. על כך אמר לו יוסף: באותה הזדמנות אתיר גם את השבועה שנשבעתי לך שלא אגלה שאינך יודע לשון הקודש, ומי שאינו יודע שבעים לשונות לא יכול למלוך במצרים, פרעה בשמעו זאת הניח ליוסף להעלות את אביו ולקוברו בארץ ישראל. וקשה – הלא הלכה פסוקה בשו"ע (יור"ד רכח, יד) כי אדם שרוצה להתיר את נדרו – עליו לפרט את הנדר לחכם. וא"כ לא קיימת ליוסף שום אפשרות להתיר את השבועה שנשבע לפרעה, שכן מיד כשיוסף יפרט את נדרו לחכם, הרי הוא יעבור על השבועה, בגלותו לו שפרעה לא יודע את לשון הקודש. כיצד א"כ, יוסף אמר לפרעה שהוא יתיר את השבועה שנשבע לו?

תשובה: א. אכן יוסף ידע שאין באפשרותו להתיר את הנדר, שהרי אינו יכול לפרטו בפני המתירים, אך פרעה שלא היה בקיא בדיני התורה, לא ידע זאת ולכן יוסף איים על פרעה שהוא יתיר את נדרו ועל ידי זה התרצה פרעה להרשות ליוסף להעלות את עצמות אביו לא"י. [התלמידים החשובים ישראל מאיר פורת ושמואל פריימן נ"ו]. ב. אולי מספיק להגיד באופן כללי שנשבע שלא יגלה איזה דבר שפרעה לא רוצה שאחרים ידעו אותו. [התלמיד החשוב נתן וולף נ"ו].